

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี*

เชษฐณรงค์ อรชุน** ญัฐธิยา ยงตาบ*** นฤมล เกิดลาภ**** สาวิตรี ชุ่มพอง***** ยงยุทธ รูปแก้ว*****
วิทยา จันทรรักษ์***** และ ศิววิทย์ บุรพกรณ์*****

(วันรับบทความ: 2 กรกฎาคม 2563, วันแก้ไขบทความ: 23 สิงหาคม 2563, วันตอบรับบทความ: 8 ตุลาคม 2563)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าว ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี
2) เพื่อศึกษาแนวโน้มการปลูกข้าวในอนาคต ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ
พื้นที่ทำการศึกษาค้นคว้าวิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยใช้พื้นที่ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีการแบบสามเส้า นำ
ข้อมูลที่ได้มาจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลตามโดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านระบบนิเวศ และด้านเศรษฐกิจ 2) แนวโน้มการปลูกข้าวในอนาคต พบว่าการทำนาให้
พื้นที่มีแนวโน้มที่จะลดน้อยลง เพราะขาดการสืบทอดจากคนรุ่นหลัง และปัญหาเศรษฐกิจภายในครัวเรือนทำให้ชาวบ้านมีการ
ประกอบอาชีพทำนาลดน้อยลง

คำสำคัญ: พัฒนาการ , ข้าว

---

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูก
ข้าวตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช
ภัฏรำไพพรรณี พ.ศ.2560.

** อาจารย์ประจำสาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email:
kengge2010@gmail.com)

*** นักศึกษาสาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email:
kengge2010@gmail.com)

**** นักศึกษาสาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email:
kengge2010@gmail.com)

***** นักศึกษาสาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email:
kengge2010@gmail.com)

Factor Affecting Development of Transplanting Rice Seedlings in Nongchim Sub-districts, Leamsing District, Chanthaburi Province.

Chetnarat Orachun^{**} Nathiya Yongttab^{***} Narumon Kerdlarb^{****} Savitree Chumfong^{*****}
Yongyutth Roopkaew^{*****} Witaya Chantraruk^{*****} and Siwawit Burapakorn^{n*****}

(Received Date: July 2, 2020, Revised Date : August 23, 2020, Accepted Date : October 8 , 2020)

Abstract

The research **was** Factors Affecting Development of Transplanting Rice Seedlings in Nongchim Sub-district, Leamsingh District, Chanthaburi Province. The purposes were to study factors affecting development of transplanting rice seedlings in Nongchim Sub-district, Leamsingh District, Chanthaburi Province, and the trend of transplanting rice seedlings in the future at Nongchim Sub-district, Leamsingh District, Chanthaburi Province. The area sample was selected by study by purposive sampling.

The researcher used qualitative research. The research tools were in-depth interviews, participant observations and non-participant observations. The data were collected using the triangulation technique. The data were analyzed using means of a descriptive analysis.

The finding showed that 1) factors affecting development of transplanting rice seedlings in Nongchim Sub-district, Leamsingh District, Chanthaburi Province as the follows : 1) Technology, ecology, and economic 2) transplanting rice seedlings tend will in the future doing farm in the area will tend to decrease because no inheritors from the new generation and economy problem within the household makes villagers has earning a living does the farm decreases.

Keywords: development, rice

---

^{**} Lecturer, Political Sciences Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kengge2010@gmail.com)

^{***} Student, Political Sciences Department, Faculty of Humanities and Social, Sciences Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kengge2010@gmail.com)

^{****} Student, Political Sciences Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kengge2010@gmail.com)

^{****} Student, Political Sciences Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kengge2010@gmail.com)

^{*****} Student, Political Sciences Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kengge2010@gmail.com)

^{*****} Student, Political Sciences Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kengge2010@gmail.com)

^{*****} Student, Political Sciences Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University (Email: kengge2010@gmail.com)

1. บทนำ

“ข้าว” เป็นพืชที่ใช้บริโภคภายในประเทศและยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่ส่งออกเพื่อขายต่างประเทศ ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมการปลูกข้าวของไทยได้มีผู้ศึกษา และได้สรุปว่าการปลูกข้าวเป็นไปตามแบบแผนวิถีชีวิตคนไทย ที่มีการสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านการผลิตต่อกันเรื่อยมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล โดยมีพื้นฐานหลักของการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก เหลือบริโภคก็เก็บไว้ในยุ้งฉาง และนำออกไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นๆ บางก็เฉพาะสิ่งที่จำเป็นจริงๆ ต่อการดำรงชีพเท่านั้น แต่ไม่นิยมขายข้าวเป็นสินค้า ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมความเชื่อของคนไทยที่เชื่อว่าข้าวเป็นสิ่งที่มิบุญคุณ ข้าวจึงสามารถให้คุณแก่มนุษย์ได้อย่างอเนกประการ ความคิดพื้นฐานของคนไทยที่มีมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ข้าวเป็นเพียงอาหารให้มนุษย์บริโภคเท่านั้น หาได้มีวัตถุประสงค์เป็นพืชเศรษฐกิจไม่ จวบจนกระแสโลกาภิวัตน์ที่คลื่นกระแสเงินหรือทุนนิยมสามารถชอกชอนทุกหนทุกแห่งของพื้นที่ได้ ซึ่งมีผลทำให้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และการเมือง เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง

ปัจจุบัน การปลูกข้าวในประเทศไทย คงมีเพียงข้าวเมล็ดป้อมที่พบมากในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะที่ข้าวเมล็ดยาว พบมากในภาคกลางและภาคใต้ ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ปลูกข้าว คิดเป็น 45 % ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งประเทศ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวหอมมะลิ 105 ซึ่งเป็นข้าวคุณภาพดีที่สุดในโลก ข้าวที่ปลูกในพื้นที่แถบนี้จึงมักปลูกไว้เพื่อขาย รองลงมาคือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ที่พื้นที่เพาะปลูกเท่ากับประมาณ 25% ทุกวันนี้ไทยเป็นแหล่งปลูกข้าวที่ผลิตออกสู่ตลาดโลกมากที่สุด และเป็นศูนย์กลางของการศึกษาวิจัยพันธุ์ข้าว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้นำด้านแห่งอารยธรรมธัญญาหารของมนุษยชาติ (ประวัติศาสตร์ข้าวไทย, ออนไลน์.2562)

วัฒนธรรมการปลูกข้าว ที่ไม่เน้นการซื้อขาย แต่เป็นไปเพื่อบริโภคหรือเป็นเพียงอาหารหลักและเพื่อการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ด้วยการอาศัยพลังการผลิตจากเจ้าของที่นาและสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย เป็นต้น ผนวกกับวัฒนธรรมการผลิตที่คอยสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในรูปแบบลักษณะการเอาแรงหรือการลงแขก กลับกลายมาเป็นต่างคนต่างปลูกข้าวก็เพื่อมุ่งเน้นเพื่อการค้าการขาย เพราะต่างถูกกระแสทุนนิยมเข้าครอบงำ ทำให้ชาวนาต่างไม่ทันได้ตั้งตัวเพื่อจะเรียนรู้หรือปรับสภาพให้เกิดความเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามากระทบ จนในที่สุดต้องยอมให้กระแสระบบทุนนิยมผ่านเข้ามา เพราะอำนาจของเงินทองนั้นสำคัญและดีที่สุดในระบบทุนนิยม การที่ชาวนาสามารถปลูกข้าว เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินแทนที่จะใช้เป็นเพียงอาหาร หากมีส่วนที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน จึงค่อยแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายแก่กันและกันภายในชุมชน และเป็นทางเลือกสุดท้ายให้กับครอบครัวเพื่อความมั่งคั่งทางวัตถุนิยม โดยมีได้ค่านึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต และครอบครัวกำลังก้าวเข้าสู่สมรภูมิทุนนิยมตลอดจนอาจเพียงคิดว่าตนเองไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงอาชีพการทำนาข้าว และความเป็นอาชีพชาวนาไปได้

การเปลี่ยนแปลงของการทำนาและชาวนาในประเทศไทย กิจกรรมในภาคเกษตรมีบทบาทน้อยลงทุกขณะ แม้จะเป็นการทำนาแบบเข้มข้นและผู้ผลิตคาดหวังรายได้แบบเป็นกอบเป็นกำ จากการทำนาก็ตาม อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เกิดขึ้นกับการทำนาและชาวนาทุกวันนี้ดูจะห่างไกลจากภาพในเชิงอุดมคติที่เน้นระบบการผลิตแบบพึ่งตนเองยกเว้นชาวนาส่วนน้อยที่ทำนาอินทรีย์ ที่ยังคงใช้ต้นทุนน้อย แต่ผลผลิตในการทำนาแบบอินทรีย์ยังมีปริมาณข้าวไม่เพียงพอต่อการป้อนในอุตสาหกรรมข้าว จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย ที่อยู่ทางทิศตะวันออก คนทั่วไปจะคิดว่าจังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งท่องเที่ยว แต่อีกด้านหนึ่งของจังหวัดจันทบุรีที่คนจำนวนไม่น้อยยังไม่ทราบก็คือ จังหวัดจันทบุรียังคงประกอบอาชีพทำนาข้าว ซึ่งมีการทำนาอยู่เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น ในที่ราบลุ่มน้ำจืด คือตำบลหนองขี้ม อำเภอลือสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ในส่วนของพื้นที่นี้ยังคงการปลูกข้าวในรูปแบบการผลิตแบบภาคกลางของประเทศไทย แต่อาจจะมีลักษณะเฉพาะเพราะจังหวัดจันทบุรีถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศที่ฝนตกชุกมาก รูปแบบการผลิตรวมถึงการเก็บเกี่ยวจะมีลักษณะเฉพาะของจังหวัดจันทบุรี ที่มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงไปจากจังหวัดอื่นๆ

ความมั่นคงทางด้านอาหารเป็นสิ่งที่สำคัญ อันเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิตของคนทั้งโลก ข้าวอาหารหลักของคนไทย ทั้งข้าวกล้องสำหรับคนรักสุขภาพ ข้าวหอมมะลีสายพันธุ์ 105 ถือเป็นปัจจัยที่จะพาชุมชน แต่พื้นที่ในอดีตเคยเป็นนาทุ่งร้างพร้อมนี้สินที่บางครอบครัว ต้องขาดทุนกับการเลี้ยงกุ้งที่เกิดโรคน้ำจืดไม่สามารถจะเลี้ยงต่อไปได้ ซ้ำยังนึกไม่ออกว่าจะกลับมาฟื้นได้

ใหม่อีกครั้งเมื่อไหร่ จากแนวคิด ของพ่อของแผ่นดิน ที่เน้นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้วันนี้ของชาวตำบลหนองขี้ อำเภอลำหลุมสิงห์ เกิดขึ้นมาที่นำเอารากึกลับฟื้นคืนสภาพมาทำนาแปลง เกษตรอินทรีย์ และเน้นพันธุ์ข้าวประจำท้องถิ่น ดำนาไหลหว่านลงนาข้าวอินทรีย์กว่า 1,000 ไร่ ด้วยการนำเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ลันยั้ง แทนพันธุ์ข้าวหอมมะลิสายพันธุ์ 105 ผลักดันให้เกิดความมั่นคงในด้านราคาข้าวที่ซื้อ ที่สูงกว่าท้องตลาด

สำหรับข้าวพันธุ์ลันยั้งนี้ เป็นสายพันธุ์ข้าวที่ผ่านการปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ตามธรรมชาติ ที่กำเนิดขึ้นมาที่ยังพื้นที่อำเภอลำหลุมสิงห์ โดยเป็นข้าวพันธุ์หนักจะใช้เวลา 120 วัน ตั้งแต่หว่านกล้าดำนา ถึงจะเก็บเกี่ยวได้ ด้วยความเป็นข้าวพันธุ์หนักเนื้อข้าวจะแข็งกรุบไม่นิ่มเหมือนข้าวหอมมะลิ แต่ด้วยศึกษาพบว่านำเมล็ดข้าวสารมาแช่น้ำทิ้งไว้ก่อนทำการหุง เนื้อข้าวจะนิ่มน่านทานไม่ต่างกับข้าวหอมมะลิ ทำให้เกิดความนิยมบริโภคตามมาจนชุมชนหนองขี้ ต้องขยายพื้นที่ทำนา (มนัส สรรพคุณ .สัมภาษณ์ : 2560)

“ลันยั้ง” ข้าวพันธุ์พื้นเมืองของตำบลหนองขี้ ที่มีคุณลักษณะพิเศษ คือ ทนต่อโรค แดงก่อง่าย สามารถเจริญเจริญโตได้ในพื้นที่ที่มีน้ำขัง อีกทั้งให้ผลผลิตเป็นจำนวนมากจนลันยั้งข้าว ตามที่มาของชื่อสายพันธุ์ลันยั้ง โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขี้ กล่าวว่าข้าวที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ส่วนหนึ่งจะนำไปเป็นเมล็ดพันธุ์ให้กับชาวนาในพื้นที่ที่สนใจปลูกเพื่ออนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ควบคู่กับการปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมี (สุขสันต์ ผลิตพิช .สัมภาษณ์ : 2560)

คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการการปลูกข้าวและแนวโน้มการปลูกข้าวในอนาคตจะเป็นอย่างไรต่อไปในตำบลหนองขี้ อำเภอลำหลุมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการการปลูกข้าวของ ตำบลหนองขี้ อำเภอลำหลุมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวโน้มการปลูกข้าวในอนาคตของ ตำบลหนองขี้ อำเภอลำหลุมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

3. วิธีการศึกษา

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องจากต้องอาศัยการวิเคราะห์ปัจจัยส่งผลกระทบต่อพัฒนาการการปลูกข้าวตำบลหนองขี้ อำเภอลำหลุมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นสำคัญและนำข้อมูลที่ได้รับเชื่อมโยงไปสู่การอธิบายแนวโน้มและบริบทของการปลูกข้าวจากพื้นที่ศึกษาในอนาคต

3.1 พื้นที่ทำการศึกษา คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามสภาพพื้นที่ที่มีการทำนาอยู่ประมาณ 10-20 ไร่ ได้แก่ พื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านกลาง ตำบลหนองขี้ อำเภอลำหลุมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

3.2.1 การวิจัยเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก. เอกสารชั้นต้น (primary data) ได้แก่ ข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากการรวบรวมเอกสารต่างๆที่หาได้ในห้องสมุดของจังหวัด เช่น หนังสือประวัติศาสตร์จันทบุรี เหตุการณ์หรือข่าวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ตำบลหนองขี้ อำเภอลำหลุมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ข. เอกสารชั้นรอง (secondary data) ได้แก่ เอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ แล้วระดับหนึ่งและเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองที่สำคัญ เช่น ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และสื่อจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi structured or guided interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในรูปแบบการสัมภาษณ์จากคำบอกเล่า (oral history) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

ก. การสัมภาษณ์จากคำบอกเล่า (oral history) โดยที่ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ดังนี้

ชื่อ - สกุล

สถานภาพในการให้ข้อมูล

นายพงศกร สกุลเงิน	อายุ 54 ปี	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลหนองซิม
นายทองสุข เกษี	อายุ 57 ปี	ชวานาสวนผสม หมู่ที่ 2 ตำบลหนองซิม
นางมนัส สรรพคุณ	อายุ 68 ปี	ผู้อาวุโส หมู่ที่ 3 ตำบลหนองซิม
นายอเนก สรรพคุณ	อายุ 53 ปี	ผู้อาวุโส หมู่ที่ 3 ตำบลหนองซิม

ข. การสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นการใช้นิวส์สัมภาษณ์เจาะลึก (In - depth interview) โดยที่คณะผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์แบบเจาะจงในการสัมภาษณ์ ดังนี้

ชื่อ - สกุล

สถานภาพในการให้ข้อมูล

นายสุขสันต์ ผลิตพิช	อายุ 47 ปี	ประธานกลุ่มข้าว อบต.หมู่ที่ 6 ตำบลหนองซิม
นายโอเคน เชิดชมกลิ่น	อายุ 55 ปี	ชวานาเจ้าของโรงสีข้าว หมู่ที่ 3 ตำบลหนองซิม
นายเผือก จิตสมาน	อายุ 67 ปี	ผู้อาวุโสที่เคยประกอบอาชีพทำนา หมู่ที่ 2 ตำบลหนองซิม
นายรวัน ประจักษ์กิจ	อายุ 56 ปี	ชวานา หมู่ที่ 2 ตำบลหนองซิม

3.2.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยคณะผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตตั้งแต่การเริ่มต้นการเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว การปลูกข้าว ได้แก่ การปักดำ จนกระทั่งถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต

3.3. การตรวจสอบข้อมูล

3.3.1 การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ในการศึกษานี้จะใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสารจากการสัมภาษณ์และจากการสังเกตการณ์มาเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่าจะแตกต่างกันหรือไม่

3.3.2 ตรวจสอบข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจมีการลงไปสัมภาษณ์ 2 ครั้งในช่วงเวลาที่ห่างกัน 2 สัปดาห์หรือหนึ่งเดือนแล้วนำมาเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่ามีความสอดคล้องกันหรือขัดแย้งกัน

3.3.3 การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในสถานที่ต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์เกี่ยวกับพัฒนาการของข้าว และปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการ การปลูกข้าวตำบลหนองซิม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี แล้วนำมาพิจารณาว่าข้อมูลมีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกัน

3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสังเกต และการสัมภาษณ์ มาจัดบันทึกไว้ในลักษณะการบรรยาย (descriptive) และการจัดบันทึกเป็นข้อๆ และมีการถอดจากการอัดเสียงมาเป็นข้อมูล เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวในตำบลหนองซิม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี การวิเคราะห์และผลการศึกษา ใช้วิธีดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic Induction) เป็นวิธีการสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น พฤติกรรมการปลูกข้าวของชาวบ้านตำบลหนองซิม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

3.4.2 การวิเคราะห์โดยจำแนกข้อมูล (typological analysis) คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด โดยใช้แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาการของข้าว และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรมของข้าว แนวคิดการเปลี่ยนแปลงไปของสภาพแวดล้อม บริบทชุมชน ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวในตำบลหนองซิม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ก. การสัมภาษณ์จากคำบอกเล่า (oral history) โดยที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ตามแนวคิดของสุงาญค์ จันทวานิช (2540 : 131-134) โดยมีกรอบดังนี้

1) การกระทำ (act) หมายถึง สถานการณ์หรือเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

- 2) กิจกรรม (activities) หมายถึง เหตุการณ์ สถานการณ์ วัฒนธรรมประเพณีการพัฒนาการที่เกิดขึ้นในชุมชน ในลักษณะที่ต่อเนื่อง
- 3) ความหมาย (meanings) หมายถึง การที่บุคคลอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้น
- 4) เกี่ยวกับการกระทำหรือกิจกรรม อาจจะเป็นความหมายในลักษณะเกี่ยวกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ทำให้ส่งผลต่อความเชื่อในวัฒนธรรมดั้งเดิม
- 5) ความสัมพันธ์ (relationship) หมายถึง ความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลหลายคนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอาจเข้ากันได้หรือขัดแย้งกัน
- 6) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) หมายถึง การที่บุคคลมีความผูกพันและเข้ากิจกรรมหรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
- 7) สภาพสังคม (setting) หมายถึง สถานการณ์หรือสภาพการณ์ที่กระทำหรือบริบททางสังคมที่กระทำอยู่

3.5 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล และการสังเกตการณ์ในพื้นที่ วิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของข้าวและการเปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรมข้าวของชาวบ้านหนองซิม ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี

4. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวของตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวของ ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี และเพื่อศึกษาแนวโน้มการปลูกข้าวในอนาคต ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์มีดังนี้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากคำบอกเล่าคณะผู้วิจัยได้ทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูล พบว่ามีปัจจัย 3 ประเด็นที่มีความสำคัญส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวใน ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี

1.ด้านเทคโนโลยี พบว่าในปัจจุบันการพัฒนาทางเทคโนโลยีทำให้การทำนาหรือประเพณีการทำนาในพื้นที่ ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี นั้นได้เปลี่ยนแปลงไปไม่เหมือนในอดีตที่ผ่านมาเมื่อครั้งในอดีตมีวิธีการทำนาคือการปักดำต้นกล้าในหน้าก่อนแล้วจึงปักต้นกล้าในนาอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ต้นข้าวแข็งแรงและได้ผลผลิตที่ดีกว่าและเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็จะมีพิธีการทำขวัญข้าวและพิธีการลงแขกเกี่ยวข้าวชาวบ้านมีการช่วยเหลือกัน และเมื่อเสร็จการเกี่ยวข้าวแล้วจะมีการทำอาหารกับข้าวกับปลามาเลี้ยงชาวบ้านที่มาลงแรงช่วยกันเกี่ยวข้าวทำอย่างนี้เรื่อยไปในแต่ละหมู่บ้านและเมื่อได้ผลผลิตขาวนาก็จะเอาขึ้นเกวียนไปเก็บไว้ในยุ้งข้าวเพื่อในการบริโภคและขายเพื่อสร้างรายได้ในบางส่วนแต่ในปัจจุบันการทำนาหรือประเพณีการทำนานั้นได้หายไปการทำนาในปัจจุบันคือการทำนาหว่านไม่ทำนาแบบปักดำเหมือนในอดีตเพราะประหยัดเรื่องเวลาและแรงงานการเก็บเกี่ยวผลผลิตก็มีการใช้รถเกี่ยวข้าวเข้ามาเก็บเกี่ยวข้าวแทนแรงงานคนจึงทำให้พิธีหรือประเพณีที่เกี่ยวกับข้าวจางหายไปส่วนผลผลิตที่ได้ก็ต้องขายให้โรงสีภายในพื้นที่ตำบลหนองซิม ซึ่งมีไม่กี่แห่งเพราะในปัจจุบันชาวบ้านไม่มียุ้งข้าวแล้วเป็นการทำนาเพื่อการขายแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ชาวบ้านบางส่วนยังต้องซื้อข้าวจากที่อื่นกินไม่มีการเก็บไว้บริโภคเหมือนแต่ก่อนและราคาขายข้าวในปัจจุบันเป็นราคาที่ถูกมากเพียงตันละ 7,000 – 8,000 บาท เท่านั้นซึ่งการทำนาในปัจจุบันใช้ต้นทุนที่สูงแต่ขายได้กำไรเพียงนิดเดียวบางรายไม่คุ้มทุนก็เลิกทำนาไปและปล่อยเป็นพื้นที่นารกร้าง (พงศกร สกุลเงิน.2561 : สัมภาษณ์)

2.ด้านระบบนิเวศ พบว่าในปัจจุบันระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี นั้นได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากนั้นเพราะเกิดจากปัจจัยของชาวบ้านภายในพื้นที่และภายนอกพื้นที่นั้นได้แก่การหันมาเลิก

ประกอบอาชีพทำนาและหันมาประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งแทนทำให้ประสิทธิภาพของดินภายในพื้นที่นั้นมีความเค็มมากขึ้นจากการปล่อยน้ำทะเลรอบนอกเข้ามาภายในพื้นที่และการปรับสภาพการทำนาชาวบ้านบางคนปรับนาให้กลายเป็นบ่อกุ้งหรือบางรายก็ทำโฮมสเตย์แทนการทำนาไปเสียเลยซึ่งส่วนใหญ่จะทำให้ธรรมชาติแวดล้อมภายในพื้นที่ลดน้อยลงจากการทำบ่อกุ้งและโฮมสเตย์และอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัญหาสำคัญอย่างมากของการทำนานั้นก็คือการเปลี่ยนแปลงไปของสภาพดินฟ้าอากาศในปัจจุบันซึ่งฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลเหมือนในอดีตทำให้ข้าวในนาที่ทำไปแล้วของชาวบ้านนั้นตายหรือได้ผลผลิตที่น้อยกว่าปกติ (สุขสันต์ ผลิตพิช. 2560 : สัมภาษณ์)

3.ด้านเศรษฐกิจ พบว่าในอดีตการทำนาเป็นการประกอบอาชีพหรืออุตสาหกรรมภายในครัวเรือนเพื่อการบริโภคและการขายเป็นรายได้หลักในการจุนเจือครอบครัวได้ด้วยและการทำนาในอดีตยังใช้ต้นทุนในการทำนาค่อนข้างน้อยแต่ในปัจจุบันเมื่อเศรษฐกิจภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากส่งผลให้มีการใช้ต้นทุนในการทำนาที่สูงขึ้นแต่ขายได้กำไรน้อยชาวบ้านบางรายที่ประกอบอาชีพทำนาต้องไปกู้หนี้ยืมสินนายทุนมาเพื่อเป็นต้นทุนในการทำนาแต่เมื่อนำผลผลิตมาขายกลับได้ราคาที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็นจากปกติต้นละ 10,000 - 15,000 บาทเหลือเพียงต้นละ 7,000 - 8,000 บาท นั้นเองทำให้ที่ดินนายทุนและที่นาที่ตกเป็นของนายทุนโดยปริยายทำให้การทำนาไม่สามารถสร้างรายได้หลักให้ครอบครัวอีกต่อไปชาวบ้านจึงหันไปประกอบอาชีพอื่นหรือไปทำงานทำในเมืองแทน (รวัน ประจักษ์.2561 : สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวของตำบลหนองขี้ อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี ปัจจุบันได้เกิดเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าในอดีตเป็นอย่างมาก ซึ่งเกิดจากการใช้วิธีการทางเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำนาปลูกข้าว การเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อม และสภาพเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคงจึงทำให้เกิดการทำนาเพื่อขายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถจะเก็บไว้บริโภคได้ บางส่วนไม่คุ้มทุนและบางรายต้องเลิกประกอบอาชีพทำนาไปอย่างสิ้นเชิง

ผลการศึกษาดำเนินการวิจัยข้อที่ 2 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่าแนวโน้มการปลูกข้าวในอนาคตตำบลหนองขี้ อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

บริบทพื้นที่ ตำบลหนองขี้ อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี ในปัจจุบันการทำนาในพื้นที่ถ้าไม่เปลี่ยนพื้นที่ทำอย่างอื่นก็จะเป็นการทำนาต่อไปแต่อาจมีการเช่าทำ จากการที่เจ้าของพื้นที่นาไม่ได้ทำนาเองจะเป็นการจ้างงานของนายทุนที่เข้ามาเช่าทำที่นาตลอดจนการขาดหายไปของเด็กรุ่นหลังที่ไม่ชอบทำนาเพราะเด็กรุ่นหลังติดเทคโนโลยีมากกว่าและมองเห็นว่าการทำนานั้นเป็นการประกอบอาชีพที่ล่าช้าและเปลืองแรงซึ่งเด็กรุ่นหลังนั้นไม่สามารถอดทนต่อความยากลำบากในการทำนาได้ (โอเคน เชิดชมกลิ่น.2561 : สัมภาษณ์) และยังพบว่าสภาพดินเปรี้ยวซึ่งเป็นดินธรรมชาติของพื้นที่นาแถวนั้นชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำนาจึงหันมาทำไร่นาสวนผสมขึ้นมาแทนการทำนาเพราะการทำนาแบบเก่าไม่คุ้มทุนและรายได้ในการประกอบอาชีพที่ต่ำและชาวบ้านมองว่าอาชีพทำนาเป็นอาชีพที่ปัจจุบันมีรายได้ที่น้อยไม่พอที่จะเป็นรายได้หลักเพื่อนำมาจุนเจือครอบครัวและชาวบ้านไม่มีการกำหนดราคาต่อไร่กับเจ้าของโรงสีได้เลยเพราะไม่มีความรู้ทางการตลาดจึงจำเป็นต้องขายผลผลิตให้แก่เจ้าของโรงสี (รวัน ประจักษ์.2561 : สัมภาษณ์)

ในปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาทำให้พื้นที่ในเมืองนั้นมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมากโดยเฉพาะเมืองหลวงหรือตัวเมืองหลักส่งผลให้ชาวบ้านจากชนบทหรือชาวบ้านตัวอำเภอรอบนอกเข้ามาหางานทำในตัวเมืองส่งผลให้อาชีพท้องถิ่นภายในพื้นที่ไม่มีคนสืบทอดอาชีพทางอาชีพได้หายไปจากสังคมไทย เช่น บริบทพื้นที่ตำบลหนองขี้ อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ประสบปัญหานี้

เยาวชนรุ่นหลังในพื้นที่ตำบลหนองขี้ อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี ไม่สืบทอดอาชีพทำนาจากบรรพบุรุษและหันหน้าไปทำงานในตัวเมืองหรือในเมืองหลวงแทนเพราะเห็นว่าเป็นงานที่สบายกว่าและได้เงินดีกว่าชาวบ้านที่ยังทำนาอยู่ในปัจจุบันก็จะเป็นพวกรุ่นพ่อหรือรุ่นลุงรุ่นป้าทั้งนั้นพวกเด็กรุ่นหลังไปเรียนหนังสือในตัวเมืองและไปทำงานในตัวเมืองหมดแล้วนั่นเอง (เผือก จิตสมาน.2561 : สัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุป แนวโน้มการปลูกข้าวในอนาคตของ ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี มีแนวโน้มที่จะลดน้อยลงเพราะการทำนาในพื้นที่ซึ่งมีการเช่าที่ทำนา ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้มาทำเองและการขาดหายไปของเยาวชนรุ่นหลังที่ไม่ชอบทำนาและเยาวชนรุ่นหลังขาดการสืบทอดการทำนาจากบรรพบุรุษ และมีทัศนคติต่อการทำนาเป็นอาชีพที่ล้าหลังจึงตัดสินใจหันหน้าไปประกอบอาชีพในเมือง ตลอดจนปัญหาภัยแล้งและเศรษฐกิจในครอบครัวเป็นปัญหาที่ทำให้แนวโน้มในการประกอบอาชีพทำนาลดน้อยลงและอาจหายไปจากพื้นที่ตำบลหนองซิมในที่สุด

5. อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวของตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรีมีปัจจัยที่สอดคล้องกับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเด็นด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีซึ่งได้เข้ามาทดแทนการทำนาและส่งผลให้วัฒนธรรมเก่าๆที่ผลิตข้าวได้ค่อยๆ สูญหายไป หรือแม้แต่การเก็บเกี่ยวผลผลิตก็มีการใช้รถเกี่ยวข้าวเข้ามาเก็บเกี่ยวข้าวแทนแรงงานคนจึงทำให้พิธีหรือประเพณีที่เกี่ยวกับข้าวจางหายไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภอบ มีโคตรทอง (2558) ได้ทำการศึกษากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าวของชาวเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการผลิต สิ่งสำคัญคือ การเตรียมดินเป็นการไถเตรียมดินเพื่อกำจัดวัชพืชโดยการไถแปรฝังกลบต้นวัชพืชลงในดิน ช่วงเวลาระหว่างไถครั้งแรกกับครั้งที่ 2 ขึ้นอยู่กับปัจจัยในการงอกของเมล็ดข้าวโดยเฉพาะความชื้น ถ้ามีความชื้นพอเหมาะจะทำให้งอกได้ดี การเตรียมเครื่องมือทำนา เช่น คันไถ คราด จอบและเครื่องมือแบบสมัยใหม่ เช่น รถไถการเตรียมคัเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีความงอกสูง ซึ่งจะต้องเป็นเมล็ดที่สมบูรณ์ มีน้ำหนักของเมล็ดดีที่เรียกว่าข้าวเต็มเมล็ด การเพาะปลูก การบำรุงและดูแลต้นข้าว การเก็บเกี่ยวและนวดข้าว

ด้านการแลกเปลี่ยนผลผลิต ระบบการแลกเปลี่ยนผลผลิตในท้องถิ่นและการตลาด เช่น การซื้อขายข้าว โดยการนำข้าวไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางในตลาดวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนผลผลิตเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นรายได้ กำไรเป็นการวัดมูลค่าของการแลกเปลี่ยน

ด้านคติความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว มีพิธีกรรมก่อนการเพาะปลูก เพื่อบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบรรพบุรุษให้คุ้มครองป้องกันภัยอันตราย ให้มีความสวัสดิมงคล มีความอุดมสมบูรณ์พิธีกรรมเพื่อการบำรุงรักษาเพื่อให้ข้าวเจริญงอกงาม เช่น พิธีรับขวัญแม่โพสพ และพิธีกรรมเพื่อการเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก เช่น พิธีรวบข้าว พิธีแรกเกี่ยวข้าว พิธีเชิญข้าวขวัญ เป็นต้น สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าวของชาวเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดจากด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเพาะปลูก ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมคือการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาทำให้วัฒนธรรมเก่าๆหายไป ความสัมพันธ์ขององค์การส่วนท้องถิ่นและภาครัฐในการส่งเสริมวัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าวของชาวเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านกระบวนการผลิตมีการแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกเมล็ดข้าวที่มีคุณภาพที่เหมาะสมกับดิน แนะนำให้ใช้ปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์ วัชพืชต่างๆ บำรุงดินก่อนการเพาะปลูกเพื่อลดค่าใช้จ่ายและลดการใช้สารเคมี ด้านการแลกเปลี่ยนผลผลิตมีการประกันราคาข้าวให้กับเกษตรกร นำผลผลิตไปขายกับพ่อค้าคนกลาง มีการจัดตั้งกลุ่มข้าวในชุมชนด้านคติความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมข้าวแบบดั้งเดิมเพื่อให้เกษตรกรและประชาชนมีการทำบุญคุณลาน บุญข้าวประดับดิน และบุญข้าวสากทุกปี และปรากฏการณ์ที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวของตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ประเด็นด้านเศรษฐกิจกล่าวคือ ในอดีตการทำนาเป็นการประกอบอาชีพหรืออุตสาหกรรมภายในครัวเรือนเพื่อการบริโภคและการขายเป็นรายได้หลักในการป้อนเงินครอบครัวได้ด้วยและการทำนาในอดีตยังใช้ต้นทุนในการทำนาค่อนข้างน้อยแต่ในปัจจุบันเมื่อเศรษฐกิจภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากส่งผลให้มีการใช้ต้นทุนในการทำนาที่สูงขึ้นแต่ขายได้กำไรน้อยชาวบ้านบางรายที่ประกอบอาชีพทำนาต้องไปกู้หนี้ยืมสินนายทุนมาเพื่อเป็นต้นทุนในการทำนาแต่เมื่อนำผลผลิตมาขายกลับได้ราคาที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็นทำให้ติดหนี้สินนายทุนและที่นาก็ตกเป็นของนายทุนโดยปริยาย

ทำให้การทำงานไม่สามารถสร้างรายได้หลักให้ครอบครัวอีกต่อไปชาวบ้านจึงหันไปประกอบอาชีพอื่นหรือไปหางานทำในเมืองแทน สอดคล้องกับ นักรบ เถียรอำ และคณะ (2559 : 59) ได้กล่าวถึงรูปแบบวัฒนธรรมชาวพื้นเมืองตำบลหนองขี้ม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี ซึ่งชาวนาสามารถทำนาได้เพียงละหนึ่งครั้งเท่านั้น หรือถ้าบางปีที่ทำนาได้สองครั้งก็ต้องเป็นเรื่องของน้ำฝนที่เอื้ออำนวยให้ แต่อย่างไรก็ดีสุดท้ายผลผลิตเมื่อเก็บเกี่ยวชาวนาได้ราคาข้าวก็ไม่สูงนัก ไม่คุ้มค่ากับการลงทุนลงแรง ประกอบกับ เหตุการณ์ที่สำคัญอย่างยิ่งเกิดในตำบลหนองขี้มก็คือ ในปี พ.ศ. 2536 - 2540 ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้มีนายทุน จำนวนหนึ่งเข้ามาเสนอราคาที่ดิน และได้กว้านซื้อที่ดินของชาวบ้านจำนวนมาก โดยในเวลานั้นนายทุนเหล่านั้นได้ให้ราคาสูงเกินกว่าราคาของกรมที่ดินประเมินไว้มากพอสมควรซึ่งนายทุนจะนำที่ดินไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ เช่น นำไปเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม หรือ เป็นพื้นที่ในการตั้งกังหันลมเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าหรือทำกิจการบ่อกัก รวมถึงการทำพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น สะท้อนถึงทฤษฎีมาร์กซิสม์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ศึกษารูปแบบและวัฒนธรรมการผลิตข้าวพื้นเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในภาพรวมของประเทศไทยที่มี 2 กระแส ได้แก่ ทฤษฎีมาร์กซิสม์ตามแบบฉบับ และ ทฤษฎีมาร์กซิสม์วิถีการผลิตตามแบบเอเชียซึ่งหมายถึง ชุมชนเป็นระบบก่อนทุนนิยม ซึ่งเกษตรกรทั่วไปมีลักษณะเสมือนเป็นชนชั้นหนึ่ง และการขยายตัวของระบบทุนนิยมแบบอุตสาหกรรม จะส่งผลให้ชุมชนที่รวย ชาวชุมชนฐานะปานกลางและชาวชุมชนที่ยากจน จนทำให้เกิดชุมชนระบบทุนนิยม และการศึกษาแบบและวัฒนธรรมการปลูกข้าวพื้นเมืองของจันทบุรี ด้วยการแยกวิถี อธิบายออกเป็นหลายมิติได้แก่ การมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของชุมชนหมู่บ้าน รัฐ พลังการผลิต และความสัมพันธ์ทางการผลิตซึ่งทุกอย่างล้วนมีความสัมพันธ์กันในระบบสังคมภายในท้องถิ่น ซึ่งระบบทุนนิยมสะท้อนถึงพลังการผลิตทั้งหมดและพลังทางสังคมทั้งหมดกล่าวคือ ทุกอย่างในระบบการผลิตคือ พลังการผลิต ทั้งระบบเครื่องจักรกล เทคนิค และพลังแรงงาน โดยสิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทางสังคมเฉพาะของสังคมทุนนิยม โดยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะต่างๆ ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติหรือวัตถุที่มีลำดับขั้นและความซับซ้อนหลายระดับ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับกำไร ความสัมพันธ์ระหว่างที่ดิน และค่าเช่า

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากข้อค้นพบที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวของ ตำบลหนองขี้ม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี คณะผู้วิจัยได้ขอเสนอแนะดังนี้

6.1.1 ควรดำเนินการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรชาวนาเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรกร โดยจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้หลักการผลิตในระบบการทำนาเกษตรตามมาตรฐานให้แก่ชาวนาที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

6.1.2 ควรสนับสนุนต่อยอดกลุ่มเกษตรกรให้ใช้สารอินทรีย์ ให้มีการลดใช้สารเคมีทางการเกษตรการทำนาที่มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง โดยทางภาครัฐให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ สนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่จำเป็นสำหรับการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการให้ความสนับสนุนอื่นๆ ตามความเหมาะสม

6.1.3 ควรส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีชีวภาพทางดินและให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชาวบ้านภายในพื้นที่

6.1.4 กรมพัฒนาที่ดินควรบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเครือข่ายภาคเอกชนฯลฯ รมรงคให้ประชาชนหันมาบริโภคข้าวเกษตรอินทรีย์ โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยในการบริโภคข้าวปลอดภัยจะเป็นการขยายการตลาดการบริโภคข้าวในประเทศให้เปิดกว้างขึ้น

6.2 ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวของ ตำบลหนองขี้ม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรีเป็นที่เรียบร้อยแล้วคณะผู้วิจัยเห็นว่าควรทำการดำเนินการวิจัยหลังจากนี้คือ

6.2.1 คว้าศึกษาพัฒนาการการปลูกข้าวของ ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี โดยการใชักระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน (participation action research)

6.2.2 คว้าศึกษาพัฒนาการทำฝายเพื่อการทำนาภายในท้องถิ่นเพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่ตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี

7.สรุป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการการปลูกข้าวตำบลหนองซิม อำเภอลำดวน จังหวัดจันทบุรี พบว่ามีปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านระบบนิเวศ และด้านด้านเศรษฐกิจ และแนวโน้มการปลูกข้าวในตำบลหนองซิมมีแนวโน้มที่จะลดน้อยลง เพราะการทำนาในพื้นที่ซึ่งมีการเช่าที่ทำนา ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้มาทำเองและการขาดหายไปของเยาวชนรุ่นหลังที่ไม่ชอบทำนา และเยาวชนรุ่นหลังขาดการสืบทอดการทำนาจากบรรพบุรุษ และมีทัศนคติต่อการทำนาเป็นอาชีพที่ล้าหลังจึงตัดสินใจหันหน้าไปประกอบอาชีพในเมือง ตลอดจนจนปัญหารายได้และเศรษฐกิจในครอบครัวเป็นปัญหาที่ทำให้แนวโน้มในการประกอบอาชีพทำนาลดน้อยลงและอาจหายไปจากพื้นที่ตำบลหนองซิม

รายการอ้างอิง

- ทองสุข เกษี. (2561, พฤษภาคม). ชวนนาหมู่ที่ 2 ตำบลหนองซิม. สัมภาษณ์.
- นักรบ เกียรติอำ และจำลอง แสนเสนาะ. (2559). **ข้าวพื้นเมืองจันทบุรี: วัฒนธรรมรูปแบบและการเปลี่ยนแปลง**.ทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ประกอบ มีโคตรทอง. (2558). **การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าวของชาวเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ทุนสนับสนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- ประภาส วีระแพทย์. (2559). **ประวัติศาสตร์ข้าวไทย**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.riceexporter.or.th> .(31 พฤษภาคม 2562).
- เผือก จิตสมาน. (2561, ตุลาคม). ผู้อาวุโสหมู่ที่ 2 ตำบลหนองซิม. สัมภาษณ์.
- พงศกร สกุดเงิน. (2561, พฤษภาคม). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลหนองซิม. สัมภาษณ์.
- มนัส สรรพคุณ . (2560, กรกฎาคม). ผู้อาวุโสหมู่ที่ 3 ตำบลหนองซิม. สัมภาษณ์.
- รวน ประจักษ์. (2561, กรกฎาคม). ชวนนาหมู่ที่ 2 ตำบลหนองซิม. สัมภาษณ์.
- สุขสันต์ ผลิตพืช. (2560, กรกฎาคม). ชวนนาหมู่ที่ 2 ตำบลหนองซิม. สัมภาษณ์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). **วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โอเคน เชิดชมกลิ่น. (2561, พฤศจิกายน). ชวนนาและเจ้าของโรงสีหมู่ที่ 3 ตำบลหนองซิม. สัมภาษณ์.